

Prekenverkstedet

Den Norske Israelmisjon

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

2. søndag i treenighetstiden – 29. mai 2016

Prekentekest: Joh 3,1-13

Lesetekst I: Esek 36,25-29

Lesetekst II: Rom 6,3-8

Troens internasjonale datolinje

Nattens dype samtale

mellom Jesus og Nikodemus er en av Bibelens klassikere. Den munner ut i Bibelens mest siterte vers og sammenfatning, på folkemunne kalt «Den lille Bibel». Vi er ved begynnelsen til en ny trosreise for den fromme og kunnskapsrike lederen. Hvem var egentlig Nikodemus?

Nikodemus

Johannes presenterer Nikodemus ut fra hans religiøse og intellektuelle status og posisjon: Han er for det første en fariseer. Han tilhører den fromme religiøse elite, med vekt på samsvar mellom lære og liv. For det andre er han rådsherre. Han er blant de utvalgte som er satt til å ta avgjørelser og felle dom både i religiøse og sivilrettslige saker. For det tredje presenteres han som lærer. Han er blant dem som kjenner Skriftene, både slik de er gitt oss i det skrevne ordet (den skriftlige Tora), og gjennom den den rabbinske tradisjon (den muntlige Tora).

Nikodemus var med andre ord en person mange så opp til og hadde respekt for. Han var kjent i folket. På mange måter kan vi si at Nikodemus er en forløper til dagens sjefsrabbinat.

Vi møter Nikodemus igjen to andre ganger i Johannesevangeliet: Under løvhyttefestens siste dag i Jerusalem skjer det en splittelse i det jødiske folk på grunn av Jesu undervisning. Jesus taler om det nye livet og Ånden som skal utøses (Joh 7,37 ff), ikke ulikt tematikken fra nattens samtale. Fariseerne og rådsherrene, med unntak av én, ville arrestere Jesus og forbannet ham. Nikodemus tok imidlertid Jesus i forsvar: Vi kan ikke dømme Jesus før vi selv har fått forhøre ham og fått vite hva han har gjort. Hadde han lært noe fra samtalen?

Den andre gangen møter vi Nikodemus sammen med Josef fra Aritmatea (Joh 19,38 f). Han ville ta del i gravleggingen av Jesu kropp, og hadde også med seg kostbar salve: 100 pund myrra og aloe – rundt 30 kg. Vi kan undres hvorfor en klok mann ville spandere en så dyr gave på en død kropp. Hadde han lært noe fra samtalen?

Så mye mer enn dette vet vi ikke om Nikodemus, men tradisjonen forteller at han ble en av Jesu disipler og led martyrdøden. I en legende fortelles det at Nikodemus ga nattverden til den hellige Petronella og gravla henne. På grunn av dette befalte Flaccus at Nikodemus skulle ofre til de romerske gudene, noe han nektet. Han ble derfor slått i hjel og senket i Tiberen. Men de kristne fikk hentet ham opp og gitt ham kristen begravelse.

Historieskriveren Josefus Flavius beskriver også en Nikodemus som var blitt omvendt til kristendommen, og inspirerte evangelisten Johannes (Antiq. XIV,37). Hvis denne beskrivelsen er korrekt, forstår vi også hvorfor det nettopp er Johannes som gir oss noen få glimt av relasjonen mellom Jesus og Nikodemus.

Trosreisen

Johannes forteller oss at mange kom til tro på Jesus da de så hans mange mirakler (2,11 og 23). Nikodemus var en av dem som var blitt nysgjerrig på Jesu autoritet, både hans undervisning og undergjæringer. Derfor er det to jødiske lærde lærere som møtes til en nattlig prat. Noen mener den nattlige samtalen skyldes behov for anonymitet. Nikodemus ville ikke bli sett sammen med Jesus, av frykt for represalier blant sine egne.

Vi kjenner til tilsvarende situasjoner fra dagens Israel. Religiøse jøder har blant annet oppsøkt Immanuelkirken i storbyen Tel Aviv med sine spørsmål og lengsler. En av dem kom etter mørkets frembrudd. Han fortalte om sine drømmer, og ba om å få dem tydet av presten. Drømmen handlet om at han hver sabbatsnatt så et kors for sine øyne. Hva betyr det, spurte han. I motsetning til de fleste, våget han seg til slutt inn i kirken. I mørket. Hans navn og adresse kjenner vi ikke.

Når vi ser Nikodemus sin frimodighet senere i evangeliet, kan den nattlige samtalen likevel forklares så enkelt at både temperatur og støy var lavere på det tidspunkt av døgnet. Mange læresamtaler fant sted på kvelds- og nattestid.

Det er imidlertid innholdet i samtalen som både overrasker og utfordrer. Vi skulle forvente at Nikodemus sin høflige tiltale og invitt skulle møte tilsvarende gjensvar fra Jesus. Det skjer ikke. I stedet aner vi en avvisning. Jesus går rett på sak: Ingen kan se eller komme inn i Guds rike uten en ny fødsel.

Denne fødselen skjer ved vann og Ånd (v. 3 og 5). I disse versene ligger samtaleens kjerne:

- «Å se» handler om langt mer enn åpne øyne. Guds rike er ikke noe som bare skal beskues, men det er noe som skal erkjennes, kjennes og erfares. Synet, det handler altså om troens nye oppdagelse og erfaring, slik vi også synger det i påskesalmen: «Troens øye ser det: Han gir liv og fred.»
- «Guds rike» er et uttrykk som vi først og fremst finner hos de andre evangelistene. Det er bare i samtalen med Nikodemus at Johannes legger disse ordene i Jesu munn, sikkert fordi Johannes ikke er så opptatt av grensdragninger, men snarere innhold. Guds rike er ikke et geografisk område, men en livssfære der Gud selv er til sted med sin nåde og velsignelse. Derfor handler det om livet her og nå, og samtidig den nye himmel og jord. Når de andre evangelistene taler om Guds rike blant oss og i oss, taler Johannes om det nye livet. Miraklene, som hos Johannes omtales som tegn, understeker dette: Det starter med bryllupsfesten der vann blir til ny vin (2,1 ff). Det fortsetter med tempelrenselsen der Jesus taler om et nytt og gjenreist tempel i oppstandelsens perspektiv (2,13 ff). I samtalen med Nikodemus hører vi om den nye fødsel, før det ender opp i en annen samtale med den fremmede samaritankvinnen der temaet blir det utvidede gudsfolket og den nye tilbedelsen (4,21 ff).
- *Ny fødsel.* Troens liv handler ikke om fordring eller forbedring. Det handler i det helle tatt ikke om vår prestasjon, men om et himmelsk under. Om Guds gave. Den greske grunnteksten kan oversettes med å bli født ovenfra. Det er altså han som først skapte livet, som også kan gjenskape og fornye. Det er bare Skaperen som kan gjøre det umulige mulig. Å bli født er i utgangspunktet en passiv handling. Barnet bidrar ikke selv til fødselen. Det er mor som har gjort jobben. Den nye åndelige fødsel skyldes heller ikke et kvalifisert barn, men kvalifisert forelder
- *Ved vann og Ånd.* Nikodemus var vel kjent med jødiske renhetsforskrifter. Daglig gikk de frommeste ned i rensesbadene (mikvene). Flere steder i Jerusalem, både ved Sionshøyden og ved inngangen til tempelplassen ser vi i dag arkeologiske utgravninger av slike mikver. Trappene ned i badet

er gjerne adskilt med nedgang og oppgang for å illustrere at den som kommer ut av mikven, rensset for sin urenhet, er en annen enn den som steg ned. (Foto RGH: Mikve ved sydenden av tempelområdet i Jerusalem).

- Når Jesus knytter vannet og Ånden sammen viser han samtidig den totale og kollektive fornyelse i den messianske tid som profeten har talt om. Samlingen av Israel er ikke bare en fysisk samling, men kollektiv renselse, jfr. leseteksten i Esek 36,24 ff, der vannet og Ånden sammen skaper et nytt hjerte og en ny kropp. (Det er forresten påfallende merkelig at v.24 er utelatt i tekstvalget). Paulus lærer oss at denne fødselen skjer ved dåpens vann, fordi dåpen nettopp er Åndens gjerning der vi forenes med Jesus i hans død og oppstandelse, og slik blir en byggestein i det nye tempel.

Gjenfødselen i dåpen er altså selve vannskillet i trosreisen for oss alle og til alle tider; det som en forfatter kaller «troens internasjonale datolinje».

Rolf Gunnar Heitmann

Generalsekretær i Den Norske Israelsmisjon

rolf@israelmisjonen.no